

Дарбазы

ДОСТЛУГ. ГАРДАШЛЫГ. БИРЛИК

Тәсисчиләр: ДАҒЫСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
МӘТБУАТ ВЭ ИНФОРМАЦИЈА НАЗИРЛИЈИ

12+

№ 36 (98332) 1920-чи илдән чыхыр

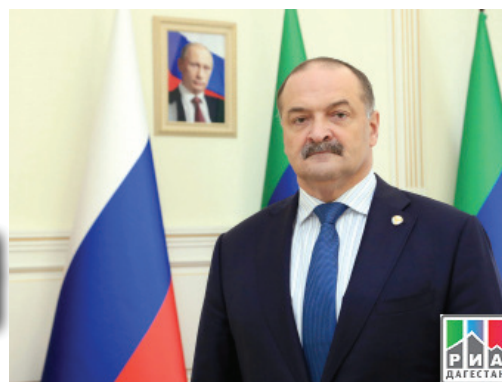
3 сентјабр 2021-чи ил, чүмә.

Гүжмәти 2 рубл.

ЖЕНИ ДӘРС ИЛИ МҮНАСИБӘТИЛӘ

Республика сакинләрини тәбрик етмишдир

Дагыстанын башчысы вәзифәсини мүнәггәти ичра едән Серкеј Меликов республика сакинләрини јени тәдрис илинин башланмасы мүнәсибәтилә тәбрик етмишдир.

Си мүнәхәссисләринә хусуси тәшәккүрләр диләјирәм. Сизин зәһмәтиниздән вә јүксәк пешәкарлығыңыздан ушагларын тәһсилдә нә гәдәр уғурлу олмасы кәләчәкдә һансы пешәјә јијәләнмәси, һансы нәтичәләр га-занмасы чох асылдыр.

Сизә мөһкәм чан сағлығы, мүдрикләк вә дөзүмлүлүк бөүмәкдә олан нәслимизә исә биликләр зирвәсинә уғурла ирәһилә-мәсинин, јүксәк савадлы инсанлар кими бөјүмәсини вәтәнин вәтәнпәрвәрләри Да-гыстанын вә бүтүн Русијанын инкишафына лајигли тәһфәләр верә билән инсанлар олмасыны арзулајырам.

Бајрамыңыз, јени дәрс илиниз мүбарәк !», - дејә Серкеј Меликовун тәбрик телегра-мында билдирмишдир.

Бу һагда рекион башчысынын мәтбуат хидмәтиндән мәлумат верилмишдир.

«Әзиз шакирдләр вә тәләбәләр! һәр-мәтти мүнәллимләр вә валидәјнләр, Сизи билик күнү мүнәсибәтилә сәмими гәлбдән сизи тәбрик едирәм. Гаршыда сизи инти-зарла, гајғыларла вә әлбәттә чидди оху илә долу јени тәдрис или көзләјир. Бу ил Дагыстанда илк дөфә парта архасында отуран 55 миндән артыг биринчи синиф шакирдләри хусусилә һәјәжан кечирилләр. Онлар һәјәтин илк дәрсинә үрәк дөјүнтүсү илә тәләсирләр вә биз јашлылар онларла бирликдә јенидән бу емосијалара гатлашы-рыг. Бизим дөвләтмизин гаршысында ду-ран башлыча вәзифә- ушагларын мүмкүн гәдәр кејфијәтти тәһсил ала билмәсидир. Сентјабрын бириндә минләрлә дагыстан-

лы ушаглар үчүн 7 јени мәктәб вә 10 ушаг бағчасы өз гапларыны ачагаг, чари илин ахырына кими онларла јени тәһсил мүнәссисәләринин истифадејә верилмәси планлашдырылыр. Ушагларын әксәријәти габагчыл технолокијалардан истифаде етмәк бачарығына, мүасир сәвијәдә фән-ләри мәнимсәмәјә демәли сәрбәст һәјәта гәдәм гојмаг үчүн даһа һазырлығы олмаг имканыны алмышлар. Әминәм ки, јара-дылмыш шәраитләр биликләр алынмасы-ны даһа сәмәрәли едәчәкдир. Јени тәдрис или әрәфәсиндә Русија Федерасијасынын Президенти хусуси илә гејд етмишдир ки, «Мәктәб тәһсиси чох һалда Русијаны бирләшдирир, бизи ваһид халга чевирир». Бу күн бүтүн мүнәллимләрә, тәрбијәчиләрә, педагогларә, республиканын тәһсил саһә-

Президент видеорабитә режиминдә иштирак етмишдир

Президент Владимир Путин видеорабитә режиминдә Владивосток шәһәриндән Русијанын мұдафиә назирлији һәрбичиләринин Дагыстанда тикдији јени социал объект-ләрин, о чүмләдән:

«Сентјабрын 1-дә һәмишә олдуғу кими өлкәдә јени оху или-нин ачылышы илә чохла шән вә хош һадисәләр баш верир. Бәлә һадисәләрдән бири Дагыстанда 37 јени социал объект тикити-синин баша чатдырылмасыдыр. Онларын 36-ны һәрби иншаат-чылар учалтмышдыр» дејә Путин билдирмишдир.

О гејд етмишдир ки, јени мәк-тәпләр, ушаг бағчалары, көрпәләр евләри, мүасир аваданлыг, тех-ника, әлвәришли вә комфортлу биналарла ушагларын мөшгулуғу вә истираһәти үчүн ојун, идман мејданчалары илә тәһиз олунур.

Президент һәмчининдә гејд етмишдир ки, чари илин ахырына-дәк республикада даһа бу гәдәр объектләр тикиләчәкдир.

«Билирәм ки, мұдафиә назир-лији мәним сәвдијим Дагыстанда даһа 37 объект, онлардан 27-си чари илин ахырнадәк истифадејә верәчәкдир. Јени тәһсил вә мәктә-бәгәдәр мүнәссисәләр Дагыстанын социал инкишафына чидди импульс верәчәк, ушагларын тәрбијәси вә тәлими үчүн даһа комфортлу шәрајәтләр јарадачағдыр», - дејә дөвләт башчысы билдирмишдир.

Русијанын мұдафиә назир-Серкеј Шојгу өзүнүн чыхышында

бу ики мәктәбин 700 јерлик, 7 ушаг бағчасынын 1200 јерлик вә 27 көрпәләр евинин 5160 нәфәрлик олдуғуну тәсдиғ етмишдир.

«Мүасир аваданлыг вә хусуси мебел, идман вә ојун мејданчала-ры, еләчәдә мөһдуд имканлары олан ушаглар үчүн сәдсиз мүнәтин јарадылмасы нәзәрдә тутулмуш-дур. Јерли сәнајә мүнәссисәләри дә јажшы инкишаф импульсу алмыш-лар - тикитидә истифаде олунан материал вә аваданлыгларын 80 фаизиндән чоху Дагыстанда ис-тәһсал олмушдур», - дејә мұдафиә назирлијинин башчысы вурғула-мышдыр.

О еләчәдә гејд етмишдир ки, Дагыстанын рәһбәрлији рекионун инкишафында һәрби тикити комплексинин көмәјини гүјмәтлән-дирир вә онун ишинә фәәл көмәк едир.

«Су тәһизаты вә сујун кәнара ахыдылмасында объект-ив проблемләр олмасына баһмајараг мүнәндис шәбәкәләринә техно-ложи гошулма мәсәләләр әтраф әразиләрин абадлашдырылмасы вә ишләрин јүксәк сүрәтини дөстә-кләнмәси мәсәләләри оператив һәлл олунур» дејә Шојгу билди-рмишдир.

Дагыстанын башчысы вәзифә-

сини мүнәггәти ичра едән Серкеј Меликов билдирмишдир ки, һәрби-чиләрин тикдији социал объектләр-лә бирликдә республикада илин ахырнадәк даһа 24 јени мәктәб вә ушаг бағчасы ачылачағдыр.

«Бу күн республиканын 19 јашајыш мәнәгәсиндә ачылан 20 тәһсил объектиндән чоху мұдафиә назирлијинин күчү илә тикилмиш-дир. Чари илин ахырна дөк Дагы-станда ачылышы нәзәрдә тутулан даһа 51 объектдән 2-си мұдафиә назирлијинин күчү илә учалды-лачағдыр» дејә Серкеј Меликов билдирмишдир.

Рекион башчысы гејд етмиш-дир ки, тикитиләрин сүрәти бир нечә фактора, о чүмләдән пан-демија Коронавирусна тәсир кә-стәрир.

«Пандемијаја, тикити мате-риалларынын баһалашмасына, дағ рајонларында тикитинин хусусијәтләринә баһмајараг ре-

спубликада ки, сәсмик вәзијәт вә дикәр хусусијәтләр объектләрин тикитисинин сүрәтинә тәсир кә-стәрир. Әминәм ки, јени тәдрис мүнәссисәләри мүнәллимләрә, тәрбијәчиләрә пешәкар артымда јени зирвәләрә наил олмаға, өз шакирдләрини вә јетишдирилмә-ләрини Русијанын лајигли вәтән-дашлары кими тәрбијә етмәјә кө-мәк кәстәричәкдир» дејә Меликов вурғуламышдыр.

Республиканын башчысынын өзү һәммин күн Ендирәј кәндиндә тәзә мәктәпләрин биринин ачы-лышында олмушдур.

О билдирмишдир ки, һәрби иншаатчылар бу мәктәбин тикити-синә 156 нәфәр јерли әһалидән адам чәлб етмишләр. Бу јерли сакинләрә јени иш јерләри тәғдим едилмәсиндә бөјүк көмәкдир

Сәһифәни чапа һазырлады:
К.Кәримов

БУ НӨМРЭДӘ

Тәклиф Президент тәрәфин-
дән дәстәкләнмишдир сәһ.2

Уғрун тәқрары мүмкүндүрмү?

«Дагыстан» РИА сәһ.2

Лајигһәләрин реализасијасы
үчүн

Ушагы мәктәбә һазырла
аксијасы сәһ.3

Бир сентјабр-Билик күнү
Н.Рәһим ғызы сәһ.6

Мәктәб ушагларын икинчи
евидир М.Сәјидов

Данышыр депутатлығы на-
мизәд сәһ.6

«Дагыстан» РИА сәһ.7

Әдәбијат сәһифәси сәһ.8

ДӨВЛЭТ ШУРАСЫНДА

Тәклиф Президент тәрәфиндән
дәстәкләнмишдир

«Мәктәб ушаглар үчүн икинчи евдир. Елә етмәк лазымдыр ки, мәктәб онун һагында төәссулатла чаваб версин. Јениләшмиш мәктәбләрдә өзүнүидарәнин инкишафындан өтрү ушагларын вә валидејнләрин марглары үзрә дәрнәкләр ишләмәлидир. Ушагларын педагоглар тәрәфиндән дәстәкләнмәсиндән өтрү бу чүр лајиһәләрдә онлар фәал иштирак етмәлидирләр»,-дејә Влади-

«Мүәллимин ролу кардинал олараг дәјишир. О өз синифиндә, дедији дәрсдә тәдрис үнсийәтини дирижоруна, тәдрис проблем системинин сенари мүәллифинә, ушаг јарадычылығынын мәсләһәтчисинә, көмәкчи мүәллифинә чеврилir. Вә бүтүн бунлар мәктәб биналарынын мемарлығына вә дизајнына вә мөканына јени төләбләр ирәли сүрүр»,- дејә А.

мир Путин мәлумат вермишдир.

Сентјабрын 1-дән 380 мин дағыстан мәктәблilәри парта архасында отурачаг вә адичә онлајн-форматында төһсилә башлајачаглар. РТМ-ин директору, ДР педагоглар ассосиасијасынын Президенти Анжела Байрамбәјова республиканын мүасир мәктәбләринин һансы стандартла чаваб верәчәји һагында данышмышдыр.

Байрамбәјова гејд етмишдир.

О һәмчининдә Үмүрусија јохлама ишләриндән вә диқәр јохлама вә мониторинг тәдбирләриндән имтина етмәји тәклиф етмишдир.

«Бу мүәллими ушагларын јалныз төһсилинә јох, һәмдә онун өзүнүн пешәкарлығынын артырылмасына чәмләшдир» дејә А. Байрамбәјова вуруламышдыр.

«Ушағы мәктәбә
һазырла» аксијасы

Дағыстанын Әмәк Назирлијинин «Ушағы мәктәбә һазырла» аксијасы Дәрбәнд әразисиндәки 200 ушағын мәктәб ләвазиматлары илә тәмин олунмасына имкан јаратды.

Бу күнләрдә Дәрбәнд Әһалијә Сосиал Хидмәт Мәркәзинин ишчиләри «Ушағы мәктәбә һазырла» хејријә аксијасы кечирди.

Мәктәб ләвазиматларынын төгдим едилмәси илә әлагәдар тәнтәнәли тәдбир, Мәммәдгала гәсәбәсиндә кечирилди. Дәрбәнд әразисиндә хејријә тәдбирләринин даими спонсору-бәлкәнин милләт вәкили, «Татлар» Агрофирмасынын директору Азад һачыјевин малијә дәстәји илә дәфтәрхана вәсаитләри илә бирлиқдә 200-дән чох чанта әлдә едилди.

ДР назири Зүмрүд Мүһүтдиновнанын сөзләринә керә охшар аксијаларын кечирилмәси Дағыстан Әмәк Назирлији гурумларынын хош бир әнәнәсинә чеврилди.

Тәдбир спонсорларынын вә һимәјәдарларын көмәји илә кечирилир. Бу күн јардым алан ушаглар арасында валидејнсиз галан вә Суријадан бизә кәлән ушаглар да вар иди. Бу ушаглары нәинки дәфтәрхана вәсаитләри вә чанталарла, һәмчинин там мәктәбли формасы дәсти илә тәмин едә билдик.

Кәләчәк пенсијанын мигдарынын
билдирилмәси гајдасы

Русијанын әмәк вә сосиал назири Антон Котјаков вәтәндашлар кәләчәк пенсијанын мигдарынын билдирилмәси гајдасыны тәсдиг етмишдир. Бу һагда әмр һүгүг информасија порталында јерләшдирилмишдир..

Гочалыға керә пенсијанын нәзәрдә тутулан сығорта мигдары һагында мәлуматы кишиләр 45, гадынлар 40 јашындан сонра алачаг һансы ки, һәләлик пенсија вахтындан әввәл вә ја әллијә керә верилмир. Мәлуматлар үч илдә бир дәфә көндәриләчәкдир. Пенсијанын мигдары илә јанашы вәтәндаша пенсијага чыхмаг үчүн нә гәдәр стаж лазым кәлдији, бун-

дан башга пенсија јығмалары мигдары һагында мәлумат вериләчәкдир. Әмәк назирлијиндә бундан әввәл гејд едилдији кими бу гәрар сајәсиндә русијалылар өз пенсија һүгүглары һагында габагчадан биләчәк вә онларын артырыламасы үчүн һәрәкәтләр едәчәкләр. Бундан әввәл дәвләт хидмәтләри порталы тәјин олмуш сосиал тәсдиг тәдбирләри һагында әввәлчәдән чыхарыш

алмаға, имкан верән сервислә тамамламышдыр ки, бунлар дәвләт тәрәфиндән тәјин олунмуш пенсија, мүавинәт, сосиал едәнишләр, компенсасијалар, субсидијалар вә диқәр едәмәләр ола биләр.

«Дәвләт хидмәтләри порталы сајәсиндә әввәлләр тәјин олунмуш бүтүн дәстәк тәдбирләри һагында асан мәлумат алмаг олур. Бундан башга проактив мәлуматландырмаја разылыг верән вәтәндашлар һәјәти һадисәләр баш верәндә онлар дүшмәли дәстәк һагында мәлумат ала биләрләр» дејә-, әмәк назирлији башчысынын мүавини Алексей Склјар гејд етмишдир.

КӘНД ТӘСӘРРҮФАТЫ

Уғурун тәкраны мүмкүндүрмү?

Дағыстан 2020-чи илдә үзүм јығымы үзрә 209 мин рекорд рәгәм кәстәрәрәк биринчи јерә чыхмышдыр.

Чари илдә бу уғурун тәкран олунмасынын мүмкүнлүјү вә республикада структур үзүмчүлүјүн нә чүр көрүндүјү барәсиндә Дағыстан РИА-јә ДР кәнд тәсәррүфаты вә әрзаг назиринин биринчи мүавини Шарип Шарипов данышмышдыр.

«Биринчи олмаг бөјүк мәсулијәтдир. Биз Краснодар дијары илә һәмишә бурун-буруна кедирик. Көрдүјүн тәдбирләр кәстәрдијимиз сәјләр өз нәтичәсини вермишдир»,-дејә Ш.Шарипов билдирмишдир.

Онун сөзләринә керә Дағыстан чари илдә даһа чох мәһсул көтүрмәк нијјәтиндәдир.

«Илк нәтичәләр бу күн бизә бу һагда данышмаға имкан верир. Бу чәтиндир, хусусилә биз артыг РФ-дә үзүмә мүнәсибәти көкүндән дәјишән үзүмчүлүк вә шәрабчылыг һагында гүввәје минән Федерал Гануну нәзәрә аланда үзүмчүлүјүн инкишафынын јени дөврүнә биз артыг гәдәм гојмуш»,-дејә назирин биринчи мүавини билдирмишдир.

Сөһбәт «РФ-дә үзүмчүлүк вә шәрабчылыг һагында» Федерал Ганундан кедир.

Шариповун сөзләринә керә Дағыстанда бу күн 300-дән артыг тәшкилат вә фермер тәсәррүфаты үзүм истәһсалы илә мөшғулдур, лакин бунунла јанашы саһәнин бөјүмәси бәзәндә ишчи гүввәсини чатышмамазлыгы илә үзләшир.

«Биз баша дүшмәлијик ки, кәндләрдә ишчи гүввәси вә ағыр зәһмәт төләб едән просесләрдә ишләмәк истәјәнләр кетдикчә азалыр, бунунла јанашы итеһсалат бөјүјүр, бағчылыг вә истихана тәсәррүфаты кенишләнир. Бүтүн бу саһәләрә исе ишчи гүввәси төләб олунур.

«Әслиндә адам уғрунда мүбаризә кедир. Фәһләләрә чох пул вермәк бизим хејримизәдир. Әкәр бу күн адама ишә керә 1,5 мин рубл пул верилсә һеч кәс ишә чыхмаз, диқәр тәрәфдән бу о демәкдир ки, јени технолокијалар тәтбиг етмәк, истәһсалы механикләшдирмәк вә автоматлашдырмаг лазымдыр, она керә ки, бу тренд кетдикчә бөјүјәчәкдир. Истәһсал технолоји, рәгабәт апаран олмалыдыр»,- дејә Шарипов билдирмишдир. О гејд етмишдир ки, габагчыл

мүәссисәләр тәдричән үзүм јығымынын мүасир технолокијаларына кечирләр.

«Дағыстанда мөвчүд олан 41 рајондан 28-дә үзүмчүлүк вардыр. Онларын бәзиләриндә һәјәтјаны үзүмчүлүкдүр, јени мәһсул онларын һәјәтјаны саһәләриндә јетишдирилир. Әсас истәһсал 15 рајонда чәмләшмишдир ки, бунун чох һиссәси Чәнуби Дағыстан рајонларынын пајына дүшүр. Дәрбәнд рајону биринчилији әлдән вермир. Республикада мөвчүд олан 26 мин һектар үзүмчүлүкларин 8300 һектары бурада јерләшир. Онун ардынча 3800 һектарла Гајакәнд рајону сонра 2,1 һектарла Гарабудакәнд, 1,7 мин һектарла Мәһәрәмкәнд сонра исе Сулејман-Сталски вә диқәр рајонлары кедир» дејә Шарипов билдирмишдир.

Онун сөзләринә керә Дәрбәнд, Гајакәнд вә диқәр рајонлар тәкчә үмуми истәһсалы дејил, һәмдә јетишдирилән мәһсулун кејфијәтини хејли јахшылашдырмышлар. Бу күн Дәрбәнд рајонуна даһа чох инвесторлар кәлирләр. Чүнки диқәр рајонларда үзүм саһәләринин кенишдирилмәси үчүн торпагларын мүәјјән едилмәси мәсәләси ахыра кими һәлл едилмәмишдир.

Кәнчлик еликсири вә амбарларын олмасы

Дағыстанлылар республикада ән чох истәһсал олунан «Молдова» сүфрә үзүмүнә үстүнлүк верирләр.

«Республикада ән чох итеһсал олунан «Молдова» үзүм сорту сорт структурунда үстүнлүк тәшкил едир. Нә үчүн? Она керә ки, бу сорт дадлы, гара рәнклидир, гара үзүмдә исе ресветрол кими даһа чох фәјдалы маддә вар вә бу маддә «Кәнчлик еликсири» сајылыр. Сонраки јердә «Августин» вә диқәр сортлар јерләшмишдир. Анчаг «Августин» дашынылмасы вә сахланылмасы мүмкүн олмадығындан дағыстанлылар «Молдоваја» үстүнлүк верирләр.

Сүфрә үзүмү истәһсалы илә Дағыстан бу күн Русијада лидердир. Әкәр бу күн Русијада 70-80 мин тон сүфрә үзүмү јетишдирилирсә онун 65 мин тону республикамызын мәһсулудур. Бир проблем вардыр, анбарлар олмадығындан биз бу мәһсулу мөвсүмдә сатырыг. Тәәсүфләр олсун ки, бу саһәдә керидә галырыг,мәһсулун мөвсүмдә сатылдығына керә чох итиририк» дејә Шарипов вуруламышдыр. Лакин, спикерин гејд етдији кими бунунла белә габагчыл Дағыстан итеһсалчылары тез јетишән үзүм сортларына, һансы ки, бу күн кифәјәт гәдәрди вә белә јанашмаја керә онлар биринчи мәһсул алырлар. Бир тон мәһсул тутан анбарын тикинтисинә 70-80 милјон рубл төләб олунур. Дағыстанын кәнд тәсәррүфаты вә әрзаг назирлији һәр ил Русијага 300-320 мин тон тәзә үзүм кәтирилдијинә керә бу мәсәләни ишләјиб һазырлајырлар.

«Бахын нә чүр базар вар, биз исе үмумилиқдә 80 мин тон үзүм истәһсал едирик. Артырмаға имкан, мәнбә, төләбат вардыр, садәчә олараг бу логистиканы кенишләндирмәк, јаратмаг лазымдыр вә биз күн бу истигамәтдә ишләјирик».

Лајиһөләрин реализасијасы үчүн

Республика эразисинда инфраструктур лајиһөләринин реализе едилмәсинин малијә тәминаты үчүн бүдчә кредитләринә сифаришләрин һазырланмасы һаггында Дағыстан Һөкүмәтинин сәдри Абдулпатах Амирханов мүшавирә кечирмишдир.

Охатырлатмышдыр ки, РФ Һөкүмәтинин 14 ијул 2021-чи ил тарихли 1189 нөмрәли гәрарына мұвафиг олараг инфраструктур лајиһөләринин сечими Гајдалары тәсдиг едилмишдир ки, онларын малијә тәминаты үчүн Федерал бүдчәдән бүдчә кредитләри мәнбәә олунчагдыр. Белә ки, сәнәдә әсасән лајиһөләшдирмәјә, тикитијә, реконструксија, техники јенидәнгурмаја, нәглијат, мүнәндис, коммунал, социал, турист инфраструктуру, сәнәјә паркларынын инфраструктур объектләри, сәнәјә техники парклары, хусуси игтисади зоналар вә диқәрләри үчүн бүдчә кредитләри алмаг мүмкүндүр. Мүшавирәдә лимитләр чәрчивәсиндә инфраструктур

лајиһөләринин сечими крәтеријалары сәсләндирилмишдир. Онлар лајиһәнин малијәләшдирилмәсини бүдчәдән кәнар мәнбәләрдән чәлб едилмәсинә, лајиһәнин реализе едилмәсиндән дахил олан верки вә гејриверки кәлирләрин дахил едилмәсинә аиддир.

Мүзакирәләрин јекунуна кәрә Абдулпатах Амирханов рекионал игтисади инкишаф, нәглијат, тикити, туризм, сәнәјә, тичарәт назирликләринә вә саһибкарлыг вә инвестисијалар үзрә Ақентлијә үч күн әрзиндә инфраструктур бүдчә кредитләри верилмәсинә сифаришләр үчүн һазырлыг кәрүлмәсинә конкрет тәклифләр һазырланмасына тапшырыг вермишдир

Сағ олсун Президент

95-јашлы Зејфитдин Таһиров демәк олар ки, евдән бајыра чох кеч-кеч чыхыр. Јаш һәдди буна имкан вермир, узун мүддәт ајаг үстә дајанмаға чәтинлик чәкир. Амма о, өмрү боју чох фәал, һәм дә зәһмәткеш бир инсан олуб. Колхоз вә совхозларда мәрдликлә вә вичданла чалышыб, һәмишә гануна табе олуб, буну башгаларындан да тәләб едирди, она кәрә дә кәнд чамааты ону өз араларында «Ганун» адландырырдылар. О һәмишә принципиал вә вичданлы ишчи олдуғуна кәрә колхозун, сонра совхозун рәһбәрлији ону јохлама мүфәттиши вәзифәсинә тәјин етмишдиләр вә бу етимады һәмишә доғруларды, һәр заман да оғурлуғун гаршысыны алмаға чалышарды.

Анчаг о күнләр кечди, СССРИ дағылды, Зејфитдин дајыны бу чох нараһат едирди, әслиндә кәһнә дөвр адамларынын маһијәтини чох пис баша дүшдүкләри вә ја үмумијәтлә баша дүшмәкдән имтина етдикләри јени бир дөвр башламышды. Инди јаша долуб, зәифләјиб. Амма кәрмә вә ешитмә габилијәти зәифләсә дә јаддашы зәифләмәјиб. Хусусилә мұһарибә вә мұһарибәдән сонракы илләрдә кәндлиләр үчүн һәјатын нә гәдәр чәтин олдуғуну хатырлајыр.

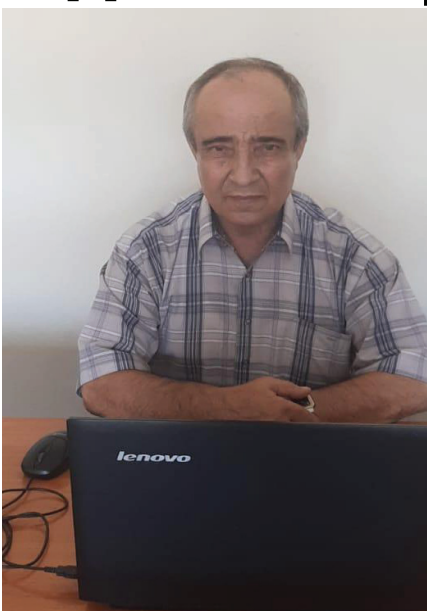
Әввәлләр, колхозчулара гәтијән тәгаүд верилмирди-деди-јашлылар, гочалар өмүрләринин сонуна гәдәр өвләдларынын һимајәсиндә доланырдылар. Сонралар аз мигдарда да олса башладылар тәгаүд вермәјә. Өтән әсрин дохсанынчы илләриндә, Совет Иттифагы дағыландан

һә, јенә дә чәтин дөвр кәлди, инфилјасија башланды вә пенсиялар гәпигуруша чеврилди. Анчаг В. В. Путинин һақимијәтә кәлиши илә, Аллаһа шүкүр ки, һәр шеј сабитләшди вә пенсиялар өзләрини нормал јемәклә вә диқәр шәртләрлә тәмин етмәк үчүн кифајәт етди. Бу күн мәнә гызым Фатимә бахыр вә она кәрә дә мән гәрара алмышам ки, Президентин тәшәббүсилә бирдәфәлик едәмәји гәрара алдығы о 10 мин рублу гызыма верәчәјәм. Гәзетиниз васитәсилә мәним миннәтдарлыгымы Владимир Владимирович Путинә чатдырын ки, јашлы инсанлара белә диқәт вә гајғы кәстәрир-дејә Зејфитдин дајы мәнән хаһиш етди.

Г.Әмәров

Дағыстан диқәт мәркәзиндә

Сон ики илдә дүнјада бир чох просесләр баш верир. Онларын ичәрисиндә арзу олунмаз һадисәләрдә аз дејил. Ән дәһшәтлиси ики ил давам едән Коронавирус пандемиясыдыр. Инсанлар чох чәтин вәзијәтә дүшмүш, кәзә-көрүнмәздән имдад диләјирләр. Чүнки пандемия хәстәлик кими дүнјанын әксәр алимләри тәрәфиндән тәсдиг олунса да онун лазыми сәвијәсидә мұаличәси үчүн дәрман препаратлары тапылмыр. Белә бир шәрајәтдә вакцинасијанын јекәнә чыхыш јолу олдуғу һаггында бәјүк мұзакирәләр, мұбаһисәләр, тәрәдүдләр давам едир. Кимин һағлы олдуғуну бир мәнәли гәбул етмәк чәтин вә мүмкүн дејилдир. Үмумдүнја Сәһијә Тәшкилаты (ВОЗ) тәкидлә бүтүн дүнјада вакцинасијанын кечирилмәсини вачиб олдуғуну тәләб едир. Өлкәмиздә бу мәсәләјә мұнасибәт биртәрәфли дејилдир. Лакин, ону да гејд етмәк лазимдыр ки, бу хәстәлијә гаршы ән сәмәрәли вакциналар мәнз бизим өлкә алимләринин ишләмәләридир. Она кәрә дә өлкәмизин бүтүн ушағлары вә вәледјәләри үчүн чох әзиз олан билик күнүнүн һәмшә ки, кими гејд олунмасы бизи севиндирмәјә билмәз. Республикамыз үчүн јени тәдрис или хусусилә әламәтдар олмушдур. Јени тәдрис вә мәктәбгәдәр тәдрис мұәсиссәләринин, кәрпәләр өвләринин ачылышыны социал-сијасәтин һәјата кечирилмәсинин сәмәрәли истигамәти кими гијмәтләндирмәк олар. Хусусилә өлкә Президенти Владимир Владимирович Путинин

Владивостокда олмасына бахмајараг мұдафиә назирлијинин Дағыстанда тикиб истифадејә вердији социал объектләрин ачылышында иштирак етмәсини республикамыза нә чүр гајғы кәстәрилмәсиндән хәбәр верир. Белә объектләрдән бири халғымызын кәркәмли оғлу, чар Русијасынын мөшһүр кенераларынан бири Балакиши Әрәблинскинин адыны дашыјан Әрәблински јашајыш мөнтәгәсиндә ушаг бағчасынын ачылышы олмушдур. Мүасир аваданлығла тәһиз олунмуш вә бурда ишләјән ишчиләрин сәмәрәли ишләмәси үчүн јарадылмыш комфортлу шәрајәтләр тәлим-тәрбијә просесинин јүксәк сәвијәдә апарылмасыны тәмин едәчәкдир. Чыхышлара кәрә белә объектләрин тикилиб истифадејә вә

рилмәси илин ахырнадәк давам етдирәләчәкдир. Бу илк нөвбәдә бәјүмәкдә олан нәсиләрин мұасир тәһсил алмасы үчүн олдуғча вачиб вә давам етдирилмәсинә бәјүк еһтијаж дујулан проблемли мәсәләләрдән биридир. Республикамызда һәлә дә гејри-мұнасиб биналарда јерләшән тәлим-тәрбијә ушағлары аз дејил. Бу просесләрдә өлкәнин мұдафиә назирлијинин иштирак етмәси алғышлајырам чүнки һәрби иншаатчылар үчүн интизам бир нөмрәли вәзифәдир вә онлар өз сөзләрини үстүндә мөһкәм дуран инсанлардыр. Јени онларын башладығы объектләр тәјинатындан асылы олмајараг бир гајда олараг планлашдырылмыш мүддәтләрдә истифадејә верилир. Мәни јазымда Өлкә Президенти Владимир Владимирович Путинин «Мәним сөвдијим Дағыстанда» дедији сөзләры чох фәрәлләндирмишдир. Доғрудан да һәр чәһәтдән нүмунә кими кәстәрилә билән Дағыстанын севмәмәк олармы? Онун тәбиәти, инсанларындаки тәрбијә, адәт вә әнәнәләрә сәдилиг республикаја кәлән минләрлә туристләри вәлһә едир.

Республикамызын идман саһәсиндә ки, гәләбәләри, дүнја идманынын инкишафына верди тәһфәләр һаггында чох данышмаг, бәјүк әсәрләр јазмаг олар. Биз гонағпәрвәрлији нә исә газанмаг үчүн јох, ади һәјат тәрзи олдуғуну кәстәририк. Бу күн ки, дүнјада инсанпәрвәрликдән гијмәтли һеч бир шеј јохдур. Биз белә доғулмуш, белә дә һәјаты давам етдиричәјәк

К.Кәримов

Башымызын бәласы

Ики илдән чохдур ки, өз варлыгы кәрүнмәјән силаһыны башымыза диқәјән бу мурдар хәстәлик - коронавирус зыррамасы, инсанларынын һәјатыны тәһлүкә алтында сахлајыр.

Верилән мәлумата кәрә, хәстәлик бир аз азалдығы билдирилир. Буна бахмајараг, өлүмләр һәлә дә давам етмәкдәдир. Инсанлары өлүм горхусу тәһлүкәси вә хәстәләnmәк вәсвәсәси илә әсир кәтүрән «Ковид-19» өзүнүн варлыгы илә дүнјаја мејдан охујан. Инсанлар һәр ан нәсә олачаг һәјәчаны илә јашамаға давам етмәкдәдир. Бир сөзлә ону һансы сөзлә ифаде едәчәјимизи белә билмирик.

Елә чох истәрдим ки, артыг корона јохдур ифадеһини јазым. Амма нә етмәк олар, бу бизләрдән асылы олан бир шеј дејил. бу хәстәлији хәстәләниб мұаличә олунан инсанларда белә, һансыса бир фәсад бурахыр. Кимисиндә јаддаш итирмә, кимисиндә хроника өскүрәк кимисиндә әсәб. Аллаһ бизләрә бу амансыз вә силаһсыз физики мұһарибәјә гәлиб кәлмәји нәсиб етсин. Амин.

Һәр биримизә сағлам өмүр бу мурдар хәстәлијә синә кәрмәјә күч вә хошбәхтлик арзулајырам.

М. Сејидов

90 фаиз мұәллим пејвәнд олунду

Јени тәдрис или әрәфәсиндә, Дағыстанда мұәллимләрин тәхминән 90 фаизи «КОВИД-19»а гаршы пејвәнд олунуб.

Бу барәдә Дағыстан Республикасы ТАСС Тәһсил вә Елм Назирлији рәһбәринин сәлаһијәтләрини мұвәғгәти ичра едән Јәһја Бу-чајев истинадән хәбәр вериб. Назир әләвә олараг билдириб ки, 90 фаиз мұәллимләримиз пејвәнд олунуб, сентјабрын 1-дән исә республиканын бүтүн тәһсил мұәсиссәләриндә там һүғуғлу олараг пејвәнд олмаг үчүн мұәллимләр һазырдыр. Хатырладаг ки, бу ил Дағыстан мөктәбләриндә илк зәнк сентјабрын 1-дә јалпыз биринчи синиф шакирдләри үчүн ачыг һавада кечириләчәк.

Десять шагов к власти народа

в месяц. Наша партия стремится вернуть бесплатные и качественные медицину и образование. Чтобы сдерживать безудержный рост цен мы намерены отрегулировать торговые наценки на товары первой необходимости и лекарства.

Каждый трудящийся знает как тяжело сегодня прокормить семью. Поэтому мы намерены ограничить размер платежей за ЖКХ на уровне 10 процентов от дохода семьи. Необходимо вернуться к системе гарантированного трудоустройства каждого гражданина по специальности. Мы будем и далее добиваться отмены пенсионной реформы.

Сегодня люди годами платят за право получить голый каркас в новостройке, но даже это государство им не гарантируют. В стране десятки тысяч «кинутых дольщиков». Мы будем добиваться, чтобы жильем обеспечивали всех, как и было в советское время. А за капремонт многоквартирных домов вновь будет ответственно государство, а не человек.

Статистика показывает пугающую динамику — Дагестан больше не в лидерах по приросту населения. Необходимо вернуть женщинам и детям отобранные у них гарантии и льготы. Для этого необходимо создать и справедливую систему налогов. Освободив от них бедных, мы заставим богатых платить больше. Как это уже давно принято в развитых странах.

Даже в королевствах Аравийского полуострова давно уже поняли, что природные богатства должны работать на благо народа. У нас этого не случится, пока мы вновь не вернем в собственность народа отнятые олигархией природные ресурсы и стратегические отрасли. И тогда уже проведем новую индустриализацию на основе высоких технологий.

Но добиться всего этого мы сможем только все вместе, если пойдем сами и сумеем доказать чиновникам, что источник власти в стране — это народ. Для этого мы должны участвовать в выборах и контролировать, чтобы они проходили демократично и честно. Только так мы сумеем добиться обновления власти и улучшения своей жизни.

Махмуд Гаджулаевич Махмудов родился 26 августа 1953 в селе Ашага-Яраг Магарамкентского района РД. Член КПСС, из партии не вышел. С 1998 года — секретарь. В 1994 г. избирался депутатом Нар. Собр. РД первого созыва.

С 2000 года — первый секретарь Дагестанского республиканского комитета КПРФ. В 2001 году избран членом ЦК КПРФ. В 2003 году избран депутатом Государственной думы четвертого созыва. Женат, отец четверых детей.

Десять аргументов в пользу Партии «ЕДИНАЯ РОССИЯ»

Дагестанцы вместе с братскими народами России преодолели трудности системного кризиса. Мы восстановили государственность и приступили к процессам обновления и очищения власти. Республика встала на путь устойчивого развития.

Мы все одинаково понимаем, какой должна быть наша страна. Сильной, богатой, единой, технологически продвинутой, с эффективной властью, без коррупции и терроризма.

19 сентября 2021 года мы выбираем депутатов Народного Собрания Республики Дагестан седьмого созыва. От нашего выбора зависит будущее республики.

Наши стратегии основаны на ваших предложениях и пожеланиях.

Первое. Во главу угла Партия ставит выполнение социальных обязательств, повышение зарплат, пенсий, пособий, борьба с бедностью, модернизация здравоохранения и образования.

Второе. Важной задачей партийцы видят искоренение коррупции, открытости сведений о доходах чиновников, государственных закупках, общественной экспертизе всех инициатив власти, прямо затрагивающих имущественные права людей, сферу их гражданских свобод.

Третье. Сегодня «ЕДИНАЯ РОССИЯ» вовлечена во все процессы, которые происходят в Дагестане: политические, экономические, социальные. Партия реализует проекты по строительству школ и детских садов, развитию сельского хозяйства, решает проблемы ЖКХ, занимается другими конкретными делами. Все это направлено для создания благоприятных условий социально-экономического развития республики, улучшения жизни граждан, чтобы они чувствовали внимание со стороны государства. Партия понимает необходимость этой работы и будет продолжать ее впредь.

Четвертое. Партия «ЕДИНАЯ РОССИЯ» за повышение социальной активности и ответственности молодежи, вовлечения ее в общественную, социально-экономическую, политическую и культурную жизнь Дагестана. Ведь более 30 процентов от общей численности населения республики составляет молодежь, и выдвижение ее представителей кандидатами в депутаты представительных органов местного самоуправления даст возможность привлечь в них грамотных молодых специалистов, современно мыслящих и способных внести свой вклад в развитие республики.

Пятое. Мы должны сформировать настоящее массовый средний класс. Это, прежде всего, на которых держится вся страна. Это предприниматели, создающие реальные товары и услуги, это квалифицированные врачи, учителя, преподаватели вузов, рабочие и инженеры, деятели науки и культуры, труженики села — на них, по сути, все держится. Это люди, создающие будущее.

Шестое. Деятельность Партии «ЕДИ-

НАЯ РОССИЯ» направлена на поддержку семей с детьми, в особенности многодетных и приемных, в том числе финансовую, методическую и патронажную.

Седьмое. Поддержание межнационального и межконфессионального мира, борьба с проявлением ксенофобии, поддержка свободного развития всех культур народов Дагестана и России, всех традиционных конфессий.

Восьмое. Благодаря поддержке «ЕДИНОЙ РОССИИ» уже реализован ряд инициатив, направленных на повышение качества народного представительства. Наша партия намерена и дальше последовательно улучшать условия для политической конкуренции и развития внутрипартийной демократии. Наша позиция — это эффективный контроль со стороны гражданского общества над бюрократией, выдвижение инициативных и честных людей для обновления власти.

Девятое. «ЕДИНАЯ РОССИЯ» развивает современную политическую систему, которая даст возможность всем, в том числе и самым малым социальным группам быть услышанными и включенными в процессы государственного и общественного управления, быть уверенными, что в нашей стране нет бесправных и незащищенных людей. Свобода и справедливость должны быть доступны каждому.

Десятое. Партия добивается того, что у каждого жителя республики должна быть возможность достойно жить, делать карьеру, зарабатывать, обеспечивать благополучное будущее детям.

Все наши решения должны отвечать интересам абсолютного большинства граждан, а значит должны быть справедливыми.

Мы идём на выборы вместе с представителями практически всех слоев нашего общества, чтобы обеспечить общенациональную консолидацию для решения важнейших задач развития страны и республики.

Мы сформировали нашу программу на основе ваших инициатив и предложений. Будем вместе решать задачи, которые ставят наше общество, проблемы, которые волнуют наших людей. Будем добиваться того, чтобы каждый человек был востребованным, чтобы каждый мог реализовать себя, чтобы каждый был уверен в своём будущем и будущем своих детей.

Магомед ШАЙХГАСАНОВ - кандидат в депутаты Государственную Думу России по Центральному одномандатному округу №11

19 сентября
2021
ЕДИНЫЙ ДЕНЬ ГОЛОСОВАНИЯ

Азәрбајчан сәфәвиләр империјасы

(520 иллијинә һәср олунур)

1501-чи илдә дүняда јени бир империја јаранды — сәфәвиләр империјасы. Бу империјанын төмәлини гојан мұхтәлиф түрк мәншәли тајфалары бирләшдириб башчылыг едән көркәмли сәркәрдә вә истәдадлы шаир Шаһ Исмајыл Хәтаи иди.

Сәфәвиләр сүләләсинин баниси 1252-1334-чү илләрдә јашамыш Әрдәбил шәјх Сәфи әд-дин Фируз Фәтһ Ишаг иди. Әкәр сәфәвиләр XVI әсрдә өзләри јаздығы тарихә инанмаг оларса, онлар једдинчи шиә имамы Муса әл-Казымын нәслиндән идиләр, јени Әли вә Мөһәмәд пејғәмбәрләр варислик вә мираслыг әлағәсijлә бағлыдылар. Анчаг тарих мәнбәләрindән мөлүмдүр ки, һәм шәјх Сәфи Әд-дин, һәм дә онун хәләфләри сүнниләр олмушлар вә јалһыз XV әсрдә сәфәвиләр шиәлији гәбул етмишдиләр.

Сәфи әд-диндән сонра «Сәфәвијә» орденинә онун оғлу Сәдр-әд-дин Муса, Мусанын оғлу Әли, нәвәси Ибраһим вә нәтичәси Чүнејд башчылыг едирдиләр.

Бурада гејд етмәлијик ки, XV әсрдә Ираның шимал әразиләрindән түрк мәншәли тајфалардан ибарәт олан вә бири-биријлә дүшмәнчилик апаран ики дөвләт мөвчуд иди. Онларын бајрагларында ағ вә гара гојунларын тәсвирләри олдуғуна көрә бу дөвләтләрин адларына Ағ-гојунлу вә Гара — гојунлу дејирдиләр. Шиәлији гәбул едән Чүнејд күчләнәркән Гара-гојунларла тоғушмалара башлады вә мәғлуб оlanda Ағ-гојунлу һөкмдары Узун-һәсәнлә мүттәфиг олду вә онун бачысы һачы Бегуна өвләнди. Узун һәсән өзү јунан трапезунд императору IV Иоанн Комнинин гызы Феодораја өвләнмишди. Шәјх Чүнејд оғлу һейдәр бейјүндә Узун һәсәнин вә Феодоранын гызы Марфаја өвләндирмишди вә сонра шәјх һейдәрин һөмин Марфадан 1487-чи илдә сәфәвиләр империјасынын төмәлини гојмуш мәшһур Шаһ Исмајыл Хәтаи олмушду. Беләликлә Шаһ Исмајылын дамарларын да јунан ганы да ахырды.

Шәјх Чүнејд кет-кедә күчләнирди вә шиәлик хейринә тәблиғат апарараг варсаг, зүлгәдар, гачар, гараманлы, шамлы, румлу, төкәли, әфшар, устачлу вә с. түрк мәншәли тајфаларынын әксәријјәтини өз тәрәфинә чәлб едә билмишди. һәмин көчәри тајфаларындан күчлү сүвари ордусуну тәшкил едән шәјх Чүнејд Ширвана гаршы һүчумлара башлады. Лакин Ширваншаһ I Хәлилуллаһын ордусундан мәғлуб олараг Ширванда һәлак олду.

Шәјх һейдәр атасынын сijasәтини давам едәрәк Ширвана гаршы һәрәкатларыны үзмәди. О ордуда даһа чох низам-интизам гурмушду вә әмр вермишди ки, газиләр 12 имам шәрәфинә чалмасына гырмызы парчадан 12 золаг тиксинләр. Буна көрә дә сәфәвиләр ордусуна «Гызылбашлар» дејирдиләр.

Узун һәсәнин вәфатындан сонра онун оғлу Јағуб тәдричлә күчләнән сәфәвиләрә төһлүкәли бир гүввә кими бахмаға башлады. 1488-чи илдә гызылбашлар Ширвана јенидән сохулдуғу заман Јағуб ширваншаһ Ферруһ-Јассарла сазыш бағлады вә өз гошунларыны сәфәвиләрә гаршы јөнәлтди. Ширван вә Ағ-гојунлу

бирләшмиш ордусунун тәзјиги алтында шәјх һейдәр Дағыстана чәкилмәли олду вә 1488-чи илин 30 ијунунда дејүшләрин бириндә Табасаранда һәлак олду вә Тинит кәндинин јахынлығында дәфн олунду.

Бу арада султан Јағуб сәфәвиләрин мәркәзи олан Әрдәбилә сохулараг ону зәбт етди вә шәјх һейдәрин оғланлары Султан-Әли, Ибраһим вә Исмајылы тугараг Ван көлүнүн адаларынын бириндә ермәни килсәсиндә душтаг етди.

Анчаг Јағубун хәләфи Рүстәм һейдәрин оғланларыны азадлығы бурахмаг гәрарына кәлди вә һәтта Султан-Әлијә Әрдәбили гајтарды. Бир аз вахт кечәндән сонра Рүстәм көрдү ки, гызылбашлар јенидән күчләнирләр вә шиәлији јајмагдан әл чәкмириләр. О јенидән гызылбашларла мүбаризәјә башлады вә Шамаси кәндинин әтрафында онлары мәғлуб едәрәк Әрдәбили әлине кечирди. һәмин дејүшдә Султан-Әли дә һәлак олду. Сәфәвиләрә сазыг олан мүридләр балача Исмајылы кизличә Әрдәбилдән чыхардараг хилас едә билдиләр. Хилас олан Исмајыл әввәла Киланда, сонра исә Лаһичдә кизлин сахланырды. Балача Исмајыла Шәмсәддин Лаһичи адлы бир јерли алим Гуран охумағы, фарс вә әрәб дилләрини ејрәдирди. Исмајыл Лаһичдә 6 ил галды.

1499-чу илдә 13 јашлы Исмајыл Әрдәбил истигамәтиндә јүрүшә башлады. О Лаһичдән чыханда ону једди нәфәр ән јахын шәхсләр мушајет едирди, анчаг јүрүш вахты онун дәрәсәнин шамлы, румлу, әрәшли, зүлгәдар, варсаг вә с. тајфаларын сүвариләри гошулдулар.

1500-чи илин сонунда күчләнмиш Исмајыл Ағ гојунлајла јох, Ширванла муһарибәјә башлады. Әсас дејүш Күлүстан галасы јахынлығында Чабани адлы јердә баш вермишди. 14 јашы тамам олмајан Исмајыл өзү ән сырада вурушурду, шәхси нүмунәси илә өз тәрәфдарларынын дејүш руһуну артырырды. Ширван гошуну мәғлуб олуб гачмаға үз гојду. Ферруһ — Јассарын кәсилмиш башыны Исмајылын һүзуруна кәтирдиләр. Исмајыл дејүшдә өләнләрин башларындан минарәләр учалтмағы әмр верди.

Ширваның ордусу мөһв оlandан сонра Исмајыл Бакыны муһасирәјә алды. Бакы әһалиси шиәлији гәбул етмәкдән вә гызылбашлар истәдији гәдәр һәрәч вермәкдән имтина едирдиләр. Бакылар бир нечә күн гызылбашларын һүчумларыны дәф едә билдиләр. Нәһәјәт гызылбашлар гала диварларыны парчалаја билдиләр вә шәһәрә дахил олдулар. Шәһәрлиләри һамылыгла мөһв олмагдан горумаг арзусула 70 нәфәр Бакы әжанлары әлләрindән Гуранла Исмајылын ајағына кәлдиләр ондан шәһәрә аман вермәсини хаһиш етдиләр. Исмајыл шәһәрдә кәдән гәтл вә гарәтләрә сон гојмасыны әмр етди. Ширваншаһларын гызыл, гијмәтли даш-гаш, нәғд пул вә дикәр сәрвәтләрлә чох зәнкин хәзинәсини дә таладылар. Бундан әлаvē шәјх Чүнејдин һәлак олмасынын сәбәбкәры Ферруһ Јассарын атасы I Хәлилуллаһын мејиди (сүмүкләри) гәбирдән чыхарылды вә јандырылды.

Ширваны мәғлуб едәндән сонра Исмајыл өз ордусуну Ағ-гојунлу дөвләти тәрәфә јөнәлтди.

Дејүш Нахчыванда Шөрүр дүзүндә 1501-чи илин јайында баш верди. О вахткы мәнбәләрә инанмаг оларса, Әлвәнд Ағ-гојунлунун 30 минлик ордусу олдуғу һалда, гызылбашларын сајы 7 мин нәфәрдән чох дејилди. Бу дејүшләрдә Исмајыл өзүнү бир көркәмли сәркәрдә кими көстәрди: дејүш вахты о бир чох рәгибләрини гылынчла өлдүрә билмишди. Елә дејүш давам етдији вахт гызылбашлар дүшмәнин бир нечә сәркәрдәләринин башларыны низәләрин башында јухары галдырдылар. Буну көрән Ағ — гојунлу әскәрләри ваһимә ичәрисиндә гачмаға башладылар. Әлвәнд өз чаныны күчлә гуртарараг Әрзинчана гачды. 1501-чи илин пајызында Исмајыл Тәбризә дахил олду вә шаһлыг тахт-тачынын саһиб олду.

1503-чү илдә Шаһ Исмајылын гызылбаш ордусу ахырынчы Ағ-гојунлу һөкмдары Мурадын 70 минлик ордусуну да дармадағын өләди. һәмәдан шәһәринин ја-

хынлығында Алма-булаг адлы јердә баш вермиш бу дејүшдән сонра гызылбашлар Иранын башга шәһәрини дә әлә кечирмәјә башладылар. Алдығы шәһәрләрдә Шаһ Исмајылын әмрилә сүнни шәјхләри вә дин алимләринин башлары кәсилди. Буна көрә дә дин хадимләри өзләрини өлүмдән гуртармаг үчүн гоншу өлкәләрә гачырды. Јери кәлмишкән гејд етмәлијик ки, сәфәвиләр шиәлик тәблиғатыны башламаздан вә зоракылыгла јерли әһалини шиәлијә чевирмәкдән габаг Иранын јалһыз ики шимали вилајәтиндә — Килан вә Мазандаранда шиә ичмалары вар иди, галан Иран әһалиси сүнниләр иди. Гызылбашларын белә күчлү тәзјиги алтында иранлылар шиәлијә кечмәјә башладылар. Анчаг бу просес елә дә тез вә асанлыгла кечмәмишди. Тәбризә дахил олманын илк күнләриндән шиәлик дөвләт дини елан едилди. Анчаг Тәбриз әһалиси бунуңла разы дејилди вә үсјана галхмағын мүмкүнлүјү кәзләнилди. Таггојма әрәфәсиндәки кечәдә әмирләр вә шиә үләмалары Исмајылы ифратчылыгдан чәкиндирмәјә чалышырдылар, Тәбриздә халг һөјәчанларынын башлана биләчәјини иддиа етмишдиләр. Лакин Исмајыл шиәлијә кечмәји гәти гәрара алараг чаваб вермишди: «Әкәр рәијјәт бир сөз белә десе, мән бүтүн Аллаһын көмәјилә гылынчла әл атарам вә бир нәфәри дә сағ гојмарам».

Јени бурахылан сиккәләрдә белә бир ифадә јазылмышди: «Аллаһдан башга танры јохдур, Мөһәммәд Аллаһын елчиси, Әли- Аллаһын достудур».

Бези јерләрдә, мәсәлән, Исфәһанда, Ширазда, Сәзәрунда, Језддә вә с. шәһәрләрдә сүнниләр ачыг муғавимәт көстөрмәјә чәһд етдикләринә көрә күтләви едамларла мәрүз галмышдылар.

Бүтүн Ираны вә Ширваны әлине кечирмиш вә күчләнмиш сәфәвиләр јени бир дөвләтлә тоғушмалара башлады — Шәјбаниләр дөвләтијлә.

Бурда гејд етмәлијик ки, Иранын индики шимали — шәрғ вилајәти олан Хорасан вә Орта Асијада XV әсрин орталарында өзбәкләрин күчлү бир дөвләти јаранмышды. Бу дөвләтин һөкмдары Шәјбани — хан өз рәгибини, моғол сүләләсинин вә империјасынын әсасыны гојан Зәһрәддин Бабуру Орта Асијада гавараг Әфганистана көчмәјә мәчбур етмишди. Шәјбанијә гаршы һәрәкәтинда Шаһ Исмајыл Бабурула мүттәфиглик сазышин бағладылар. һәм Исмајыл, һәм Бабуру XVI әсрин ән көркәмли вә истәдадлы сәркәрдә вә шаирләри идиләр, лакин дејүш мејданында Исмајыл даһа уғурлу иди.

1510-чу илдә Шаһ Исмајыл өз ордусуну шәјбаниләрин мәркәзи олан Мәрв шәһәринә јахын кәтирди. Ордунун әксәр һиссәсинә шәһәрдән хейли аралы дајанмаға әмр верәрәк, о аз сајлы гошунла Мәрви муһасирәјә алды. Шәјбани — хан шәһәрдән чыхараг гызылбашлара гаршы һүчума кечәндә Исмајыл кери чәкилмәјә башлады. Сајылығын итирәрәк Шәјбани — хан Исмајылы говлајараг гызылбашларын әсас ордусу дајандығы јерә кәлди. Башланмыш дејүшдә өзбәкләрин ордусу дармадағын едилди, Шәјбани —хан да һәлак олду. Онун кәсилмиш башыны кәлләсиндән Шаһ Исмајыл шәраб ичмәк үчүн гијмәтли даш-гашла тутулмуш пијалә дүзәлтди.

Мәрвин јахынлығындагы гәләбәдән сонра һүчумларыны давам едәрәк гызылбашлар Сәмәргәндә чатдылар вә орда Әфганистан тәрәфиндән кәлән Бабурун гошунула бирләшәрәк гәләбәни бөјүк тәнтәнәјлә гејд етдиләр.

1512-чи илдә Шәјбани — ханын бачысы оғлу Убейдулла-султан Бабуру Бухара вә Сәмәргәнддән говлаја билди. Орта Асијада мәғлуб олан Бабуру өз ордусула Әфганистандан кечәрәк һиндистана дахил олду вә дәһлини ишғал едәрәк орда Бөјүк Моғол империјасынын төмәлини гојду.

Шаһ Исмајыл исә Орта Асијада гәләбә газандыгдан сонра өз ордусуну Османлы империјасына гаршы јөнәлтди. Бир нечә дејүшдә османлы гошунуну мәғлуб едәрәк Ирагы ишғал едә билди. Бағдады өз әлине кечирәндән сонра Шаһ Исмајыл

Ирагын сүнни шәјхләрин, үләмаларын, дин алимләрини едам етди. Исмајылын бу аддымына чаваб олараг Османлы Султан I Сәлим 40 минә гәдәр шиәни өз әразисиндә гәтлә јетирди.

Беләликлә XVI әсрдә ики гардаш милләт — түркләр вә азәрбајчанлылар дин мәсәләсиндә зиддијәтлјә дүшәрәк бир-биријлә дүшмәнчилик апарырдылар вә Авропа дөвләтләринин севинчнә сәбәб олмушдулар. Рома папасы сәфәвиләрә көмәк едәрәк османлылары мәғлуб етмәк нијјәтиндәјди. Лакин Чалдыран дејүшү сәфәвиләрин уғурларына сон гојду.

1514-чү илин 22 августунда Маку шәһәринин јахынлығындагы Чалдыран дүзүндә сәфәвиләрлә османлылар үз-үзә кәлдиләр. Османлы ордусунун дејүш гүввәләри Авропа нүмунәси үзрә гурулмушду. Огтај Әфәндијев өз «Азәрбајчан Сәфәвиләр дөвләти» монографијасында османлы ордусунун тутдуғу мөвгәји барәдә белә јазыр: «... Мәркәздә артилерија — 300 —ә јахын топ јерләшдирилмишди. Дүшмәнин топлары көрә билмәмәси үчүн онларын гаршысында хусуси һиссәләр сахланырды. Артиллеријанын архасында пијада нишанчылар — јеничәриләр дуррудулар. Иш һейванларыны — дөвәләри вә гатырлары бир-биринә зәнчирләрлә бәркидилмиш арабаларла бирликдә јеничәриләрин гаршысында вә әтрафларында јерләшдирилмишдиләр. Бу, мүдһиш гызылбаш сүварисинин јолунда манеә олмалы иди. һәлә һәмин мәгсәдлә дә топларын сыралары зәнчирләрлә бағланмышды».

Чалдыран вурушмасы гызылбаш сүвариләринин шиддәтли һүчүму илә башлады. Түркләр ағыр иткиләрә мәрүз галсалар да бу һүчүму дәф едә билдиләр. Салнамәчиләрин мөлүматларына көрә, бу дејүшдә Шаһ Исмајыл вә гызылбаш дејүшчүләри хейли һүнәр вә гәһрәманлыг нүмунәләри көстәрдиләр. Мәсәлән, дејүшүн гызын чагында Исмајыл ордусунда өзүнүн күчү вә икидлийи илә танынан Әли бәј Малгуз оғлу илә үз-үзә кәлди. Исмајыл гылынчла онун башына елә бир зәрбә ендирди ки, баш дөбилгә илә бирликдә ики һиссәјә парчаланды.

Шаһ гылынчы илә бир-биринә зәнчирләнмиш топларын арасындан өзүнә јол ачды, лакин дөвәләрин вә гатырларын «дивары» гаршысында дајанмаға мәчбур олду. Бу заман Исмајылын аты бүдрәјәрәк шаһла бирликдә јерә сәрилди. Түрк әскәрләри Исмајыла тәрәф атылдылар. Лакин шаһын һәјаты үчүн бу чәтин анда о, шаһа «заһирән вә либасы» илә чох охшајан Солтанәли Мирзә Әфшар тәрәфиндән хилас едилди. О, «мөнәм шаһ» дејәрәк ирәли гачды вә дүшмәнин әскәрләрини дә өз архасынча апарла билди. Бу заман өзүнү јетирән Хызыр ата Устачлы адлы бир нәфәр Исмајыла башга ат кәтирди вә шаһ һәмин атын үзәрindә дејүшә атылды.

Анчаг османлыларын топ атәши нәтичәсиндә гызыл башлыларын ордусу дармадағын олду. Гызылбашлар 5 миндән артыг сүвари итирдиләр.

Чалдыран дејүшүндән сонра султан Сәлим Тәбризи асанлыгла алды, лакин орда гарәтчилијә јол вермәди вә бир һәфтәдән сонра кери гајытды.

Шаһ Исмајыл Ширвана вә Дағыстана гаршы тәқрар јөрүш тәшкил етди, чүнки ширваншаһлар сәфәвиләрин табелијиндән чыхмаг истәјирдиләр. Јүрүш нәтичәсиндә Ширваның шәһәрләри јенидән сәфәвиләрин әлине кечди. Дәрбәнд һакимләри гала диварларынын һүндүрдә јерләшмәсинә вә мөһкәмлијинә үмид бағлајараг нәинки өзләри шаһын јанына кәлмәдиләр, һәтта әнәнәви «пешкәши» белә она көндөрмәдиләр. Белә олдугда гызылбашлар Дәрбәнди муһасирәјә алараг беш күн әрзиндә гала диварларынын алтындан 12 лағым атдылар. Буну көрән шәһәр мүдәфиәчиләри силаһы јерә гојдулар вә тәслим олдулар.

Шаһ Исмајыл Хәтаи 1524-чү илдә 37 јашында вәфат олду. О, Азәрбајчанын тарихиндә ән көркәмли сәркәрдә вә истәдадлы шаир кими даими галачаг. Тарихдә Азәрбајчан дилинин дөвләт дили сәвијәсинә галхма да Хәтаинин адыјла бағлыдыр.

Г. Өмәров

БИР СЕНТАБР-БИЛИК КҮНҮДҮР

Үлс үзүндә мұәллимликдән даһа шәрәфли сәнәт үөхдур

Әсәринин үзәриндә имзасы олмајан јеканә сәнәткар мұәллимдир-бу фикирләрин саһиби даһи шәхсијјәтләр нечә доғру сөйләйибләр. Биз дә бу көзәл фикирләрә гошуларағ гәзәтимиз адындан бүтүн тәһсил ишчиләрини, ән әсасы исә мұәллимләри, шакирдләри, онларын валидәјнләрини Билик күнү мүнәсибәтилә тәбрик едирик, онлара уғурлар диләйирик.

Һәр ил сентябр айынын 1-дә бүтүн мәктәпләрдә Билик күнүнә чох көзәл һазырлыглар кәдәр, ону тәнтәһли сурәттә кечирәрәдиләр. Бу ил исә пандемия шәраити илә әләгәдәр 29.12.2021 ил тарихли №273 ФГ «Русия Федерасиясында тәһсил һаггында» Федерал Ганунун 28-чи мәддәсинә уғун олараг, ДР үзрә Роспотребнадзор идәрәсинин 27.07.2021 №05 -00-06\06-8065-2021 «Санитария в эпидемиологии гајдаларын тәсдиг едилмәси һаггында» СП 3.1\2.4 3598-20 «Јени коронавирус инфекциясынын јајылмасы контекстиндә Тәһсил тәшкилатларынын вә Ушаг вә Кәнчләр үчүн дикәр социал инфраструктур объектларынын ишинин ләјһәләндирилмәси, тәмин едилмәси вә тәшкили-нә санитар вә епидемиологиә төләбләр», Тәһсил Назирлијин 28.05.2021 ил тарихли, №ТВ-860\04 «2021\22 тәдрис или үчүн тәһсил тәдбирләри

төгвиминин истигамэтлэндирилмэсэ хагтында», Дагыста Республикасынын Тәһсил вә Елм Назирлијинә 24.08.2021 ил тарихли №06-9085/01-08/21 «1 сентябр 2021-ч илдә «Муасир Рус Елми» Үмүмрусия ачыг дәрсинин кечирилмэсэ хагтында» сәәнчәмә әсәсән

«1-11-чи синиф шакирдлери илэ арзы арылыгдыа һәр синифдә 1 Сәнтәбр саат 08.00-да Билик күнү кечирилсин»-кәстәришини алаң бүтүн мәктәпләр, о чүмләдән дә Н.Кәнчәви адына №6 сәлжы орта мәктәбдә дә јухарыда кәстәрилән гәјдалара риәјәт олунамалга Билик күнү кечирилди. Мәктәб пандемия шәраитинә ујуғ олараг шакирдләрн тәһлүкәсизлигини тәмин етмәк үчүн тәләбләрә ујуғ санитар гәјдаларына лазыми тәдбирләри дә габагчадан көрмүшдүр.

Дәјишмәјән јалныз мәктәбин күлү,чичәји олан шакирдләрин хош әһвал-руһијјәси иди.
Мүгәддәс меканымыз.икинчи

евимиз, елм очағымыз-доғма
мәктәбимиз бу ил астанасына
илк гәдәмләрини басан бирин-
чиләринә голларыны кенши
ачараг севинчлө, күлөрүзлө
гаршылады, онлара 11-чи сини-
фә гәдәр фәтһ едәчәкләри бу
шәрефли юлда үгүрләр диләди.

11-чилерә исә јени башлады-
глары тәдрис илиндә сәјлә
чалышараг мүвәффеҗијәтлә
баша җурмағы, вәһид дәвләт
имтаһанында(ВДИ)(ЕҒЕ) јүксәк
нәтичәләр әлдә етмәји арзулај-
ан мүәллимләрини үзләрин-
дәки севинч.рурур шакирдлә-

рин көзүндөн јайынмады. Нечө
дејерләр, һәм шакирдләрө, һәм
дө мүәллимләрө биз дә өз ады-
мыздан төшөккүрүмүз билди-
ририк вө онларә ән вәчиб олан
чан сағлығы арзулаырыг.

Н.Рәһим гызы

Тәһсил

Мәктәб ушагларын икинчи евидир

Гәдим Дәрбәнд шәһәрində дүнјаја көз ачан һәр бир зијалы һаггында јаздығымыз кими, бу күн дә сизә һәм онун чалышдығы мәктәб һаггында, һәм дә онун өзү һаггында сөһбәт ачмаг истәјирәм. Бу дәјәрли вә зијалы ханым **Аидә Абдуловна Заманова**дыр.

О, Дərbəнд шəһərиндə дүнјаја кəз ачыб, бʉтʉн ушаглар кими онун да бəјʉк арзулары олʉб. Əн бəјʉк арзуларындан бири дə мʉғллим олмаг олʉб. Елə она кəрə дə, о бу сənəти сечир. Айдə ханым Дərbəнд шəһəр 3 сажа там орта мəктəбдə тəһсил алыб. Ушагығы да марагылы кечən бу гыз, елə ушагыгдан бу сənəтə вургʉнлʉгуну билдирирди. Ушагларла о-најаркən белə, чидди мʉғллим образыны јарадырды. Гоншулар һамы дəјрди ки, бизим бу Айдə гызымыз бəјʉјəндə чидди бир мʉғллим олачаг. О, 3 сажы мəктəбə һазырлыг синфинə гəдəm гojанда, онун мʉғллими онун бу дурушуна бахыб, бу ушагын кəзəl вə парлаг кəлəчəји олачаг дəјирди. Айдə ханым мəктəбədə охумага башлајанда, онун илк мʉғллими Лидија Фјодоровна олʉб. Орта мəктəби битир-дикдən сорна Дагыстан Дəвлəт Педагожи Университетинə дахил олʉб, орада да өз билији вə ағыллылыгы илə тələбə јоддашларындан фəрглənмəјə башлајыр. Ораны да һамынын севкисини газанараг 1989-чу илдə битириб. Вə һəмин илдən Дərbəнд шəһəri 6 сажы интернат мəктəбиндə мʉғллим вəзифесиндə чалышмага башлајыр. Мʉғллим ишлəнди ил мʉддэтдə, онун шакирдлəri республика вə шəһəр мʉсабигəлєриндə 1-чи, 2-чи, 3-чу јєрлєрə чыхыблар. Айдə мʉғллимə өз сənəтини һəддиндən чох севир. өз сənəтинə əл чат-

маз бир даг кими бахыр. Чунки онун үчүн, мүеллимлик мүгөддөс бир зирвөдир. Андө Абдуловна артыг бир нечө илдир ки, һөмин интернат мөктөбөндө директор муавини вөзифөсиндө чалышыр.

Чалышдыгы бу илләр эрзиндә, коллектив арасында өз һөрмәт вә рәғбәтинә газана билиб. Һәм мұәллимләр, һәм дә шакирдләр онун һаггында чох кезәл фикирләр сөйләйирләр. Онунла сөнһәт заманы көрдүм ки, о бу мөктәбә «Мөним икинчи евим» дөјәрәк ифадә едир. Бу да онун, өз сөнәтинә нечә вургун олду-гуну билаваситә субут едир. О Дагыстан Республикасынын фәһри ишчиси вә илин мұәллими номинасияларына да ләјиг көрүлүп. Бөјүк әмәјинә көрә, бир чох дипломлар, фәһри ферманлар, тәшкүрнамәләр алыб. Әсил мұәллимлик сөнәтинин кешикчиси, өз ишинин фәдаиси Аидә мұәллимә, һәлә дә елә о чүр дә давам етмөкдәдир.

Дөрбөндөдү бу интернат мектеб һәм сәлигедә, һәм тәрбијәдә өз рејтингини Һазана билән тәһсил оҗагларындындары. Оһа көрә дә һәр ил бура өвладларарыны етибар етмәк учун, бир Һох валидејнләр мурачиәт едирләр. һәр һансы шәкирдин валидејнлери бу мектебдән өз разлыгыларарыны билдириләр. Тәәссүф ки, бура көлән бүтүн ушаглары гәүбл едә билмириләр, Һүнки бүтүн мектебләрдә олдугу

кими, бу мөктәбин дә өз һуғуғлары вә ғәј-
далары вар. һәтда бу интернат мөктәби,
башға мөктәбләрден бир, аз фәргләнир.
Чүнки бурада бир чох рајонлардан шақ-
ирдләр вар. Бәлкә дә һеч бир валидејнә,
ушағынын ғәбулуна көрә јох дејилмәзди.
Сәдәчә јер чатышмазлығы олдуғу үчүн,
јох демәк мөчбуријәтиндә ғалырлар. Бу
бөмрәли интернат мөктәбиндә бир чох
рајонларын көнд вә ғәсәбәләриндән дә
чох сәјда ушағлар вар. онлара хуСУСИ ғәј-
ғы көстәрилип, чүнки онлар бурада кечә-
күндүз ғалырлар. Јемәкләри вә езләрни
кијижик ғәјдада тәмиз вә сәлиғәли
сахлајырлар. Она көрә, директор му-
вини Аидә Абдуловна дејир ки, «Мөктәб
ушағларын икинчи евидир, валидејнләр
өз өвладларыны бизә әманәт едирләр.
Биз онлара чанымызла, башымызла
чаваб вермәлијиң».

Һәр бир валидејн, өз өвладынын ән
јахшы мектебдә тәһсил алмасыны истәј-
ир, өзү дә һәр кәс бу мектебә мүрачиәт
едир. Мектебин чоһ меһрибан өз исти-
ганлы коллективи вар, бурада һәр кәс өз
ишини севәрәк јеринә јетирир, она кәрә
дә һәм ушағлар, һәм дә валидејнләр бу
мектебдән разыдырлар.

Бу интернат мәктәбин чох дөјәрли вә коллективи илә өз доғмалары кими рәфтар едөн директору Рамзес Зейналович Гасымов да мәктәбә кәлдији күндөн, мәктәбин рејтинги өз јерини итирмәмәси үчүн әлиндөн кәләни едир. Бүтүн шакирдләрә чан дөјәрәк мүрачијәт едир. Мәктәбдә һәр һансы бир мүәллим тәдбир кечирәндә вә ја мукәфат аланда гүрурланьыр. О дөјир, «һәр бир мүәллимнин уғуру, бизим уғурумиздыр. Республика вә ја шәһәр мусабигәләриндә јер алыб галиб кәлән шакирд дә , бизим баш учалығымыздыр. Бизим мәктәб һәмшәре олдуғу кими, һәм тәрбијәси, һәм истиғанлылығыны горујуб сахламалыдыр. Мән шәхсән өзүм, бу мунасибәтлә мәктәбимиздә чан гојурам вә гүрүр дујурам ки, бизим бүтүн коллективимиз дә, мәнимлә ејни фикирдәдир». Директор мәктәбдә тәһсил алан һәр бир ушаға, өз доғма баласы кими јанашьыр. Бу һәр бир өзүнү мүәллим саян шәхсин борчудур.

Бу мөктәбин мөәллимләрindən тут-
муш, тәрбијачиләринә кими инсанч
хәтәтләр илә таныһар вә севиләр.
Онлар һәр ил Русија Федерасијасынын,
Дағыстан Республикасынын бүтүн дөв-
ләт байрамларыны бәјүк төнтәне илә гөјд
едирләр. Бу ил ДМССРИ-нин јаранма-
сынын 100 иллик јубилејини, ән јүксәк
сөвијәдә кеңирибләр.

Аидә Абдуловна илә сөһбәтимиз
әснасында, 2021-2022-чи тәдрис или

үчүн мөктөбө 1-чи синифлөрө нечө ша-
кирд гəбул едилдијини сорушдум. Аиде
мүəллимə «Һәр ил олдуғу кими бу илдə,
мөктəбимиздə ики биринчи синиф олду.
Бу ил биринчи синифлєри Шəмсийəт Бəй-
рамəлијевнə Чалаловə вə Таисə Бугалди-
новнə Шабановə идарə едəчєклєр. Бизим
мүəллимлєримизин нечə чавабдєһ
олдуғларыннə нєзэрə аларə, јени кєлєн
ушағларынмызын мөктəбимиздə тез єјр-
шєчєклєринə инанырам. Вə инанырам
ки, бизим исдєдадлы педагоғларынмызын
шакирдлєри јенə дє бизим бу 6 нємрəли
интернат мөктəбимизин башыннə учə ед-
чєклєр.илдєн илə əлачы шакирдлєримиз-
ин артмасынə инанмышам вə инанырам.
Ушағə мөктəби мүəллим севдирмəлидир,
чүнки ушағ мөктəбə кєлєндə илк өзүнү јад
һисс едир. Елə бунун үчүн дє, мүəллим
мөктəби ушағə севдирмəји бачармалы-
дыр. Бах ондə һəм ушағ газанмыш олур,
һəм дə мүəллим. Мəн дə өз нєвбəмдə,
бүтүн мүəллим һєјəтимиздə үғурлар ар-
зулайырам» дєјə вьорғулады.

Мөн де бу дәҗерли педагог, көзәл үрәк-
ли ханым Аида Абдулпәһна илә сәһбетим-
дән сөзүн әсил мәнәсында һәзз алдым.
Каш бүтүн мүәллимләримиз белә, бу чүр
ишнә истиганлы вә севәрәк јанаһајды.
Таныдығым бүтүн мүәллимләр дәҗерли-
дир, нечә ки, мәктәб ушағларын икинчи
евидир, еләһе дә мүәллим дә ушағын
икинчи валидејиндир.

Дәрбәнд шәһәри 6 нөмрәли интернат мәктәбинин бүтүн коллективинә, бу мәсулијәтли ишләриндә даима уғурлар арзулаырыг.

Һөрмәтли мұәллимдир

Валидејндөн сонра, бизлэрэ
 чан яндыран,
 Көлөчөји, тарихи одур бизэ гандыран,
 Дүнјаны олдуғу төк танытдыран,
 андыран,
 һөрмөтли мүөллимдир.

Элифбадан һәрфләри,
 биҙе бир-бир сөйләјән,
 Еһмалча, сәбир илә, биҙи шакирд еүләјән,
 Биҙе бир доғма кими уғур, зирвә диләјән,
 һөрмәтли мвәллимдир.

Элимизгә гәләми вериб, севдирән инсан,
Ана, ата сөзүнү севә-севә јаздыран,
Биз әлачы оlanda, бизимлә гүрур дујан,
Һәрмәтли муәллимдир.

Зейнәб дөҗәр ушаглар, севин
мүәллимләри,
Гәлбиниздә һәр заман олсун
онларын јери,
Елмә јијәләндирән, уча едөн
бизләри,
Һөрмәтли мүәллимди.

М. Сејидов

ДАНЫШЫР ДЕПУТАТЛЫҒА НАМИЗЭД

Сәманы ајдын көрмәк истәјирсәнми?

Сон 20 илдә шәхси нәғлијјатын сајыны сүрәтлә артмасыны нәзәрә алсаг ишләнилмиш газлар шәһәрләрдә чидди проблемә чеврилмиш, бу газлар инсанын сағламлығына чидди зәрәр вә һәтта онколокијанын инкишафына көмәк кәстәрә биләр.

Чыхыш јолу-еколожи чәһәтдән даһа тәмиз газ мүһәррик јаначағынын истифадәсидир. Лакин, газла ишлән автотранспортларын саһибләринә хошакәлмәз сүрприз етмишләр. Газын гijмәти көрүндүјү кими артыг тәзликлә дизел јаначағынын гijмәтләри илә тәнләшәчәк вә бензинин гijмәтинә сых јакынлашачагдыр. Биз бу мәсәлә үзрә өз фикрини билдирмәји VIII чағырыш Русија Федерасијасынын Федерал Ичласынын Дөвләт Думасына 12№ Чәнуб бир маддатлы сечки мәнәтәгәси вә «Јашыллар» Русија еколожи партијасындан Федерал сијаһы тәркибиндә намизәд Азнаур һачымирзәјивдән хәлиш етдик.

Бир нечә ил өнчә Маһачгала бензин вә дизел јаначағы илә ишлән автотранспортлардан бурахылмыш ишләнилмиш газлардан боғулурду.

Газ јаначағынын үстүнлүкләриндән чох данышмаг олар- бу өз рәгiblәриндән (дизел јаначағындан, бензиндән) еколожи чәһәтдән тәмиз вә нечә дөфә учуздур, Русија исә дүнјада ири газ етијатларына малик олан бир өлкәдир. Сөзсүз ки, електрик енерјиси илә ишлән автотранспортлардан боғулурду.

мобиләр еколожи чәһәтдән өн тәһлүкәсиз сајылыр, лакин бу чүр мүһәррик нөвләрини баһа олдуғундан әһали арасында һәләдә популяр олмамышдыр. Бунун сәбәбдән Маһачгалада вә һәмдә республиканын диқәр шәһәрләриндә машинларын аз олмасындан чох автотранспортларын ишләнмиш газларындан нә гәдәр јох әзаб чәкмәси иди. Она көрә дә автотранспорт саһибләринин әксәријјәти газдан истифадә етмәјә башладылар. Еколожи чәһәтдән даһа аз тәһлүкәли кечиди стимулашдыран фактор – јаначағын өзүнүн гijмәтидир. Газын гijмәтинин артырылмасы, ону бензинлә бәрәбәр јакынлашмасы ондан имтина едилмәсинә вә нәтичәдә рејонда еколожин вәзижјәтин пislәшмәсинә кәтириб чыхара биләр. Бунунла белә өз машинларыны модернләшдирән сүрүчүләр учуз баша кәлдијиндән газ балон аваданлығы гурашдырмышлар. Автонәғлијјатын модернизасијасы кечрилдикдән сонра Дағыстанда садә адамлар үчүн анлашылмаз вәзижјәти јаранмышдыр: газ јаначағы долдуран стансијаларда гijмәтләр чидди артмышдыр. Бу тәбии олараг дағыстанлылары һид-

дәтләндирмиш, бәзи гызгын башлар газдан имтина етмәјә вә нисбәтән токсин бензинә кечмәји чағырырлар. Бурада баша дүшмәк ләзимдыр ки, газын далынча сәрнишин вә јук дашынмаларын гijмәтләри галхачаг вә сонда инсанлар үчүн әлавә хәрчләрә кәтириб чыхарацагдыр.

Дағыстан Республикасынын башчысы вәзифәсини мүвәғгәти ичра едән Серкеј Меликовун јубанмадан гijмәтләрин артмасына реаксијасы вә јаранмыш вәзижјәтин ајдынлашдырылмасыны ајдијјаты олан органлара тапшырмасы адамда никбинлик јарадыр. Ахы газын гijмәтинин артмасы доғруданда автотранспорт саһибләринин бу јаначағдан имтина етмәсинә кәтириб чыхара биләр. Биз јакшы баша дүшүрүк ки, автотранспорт јаначағларынын гijмәтләрини базар регулјасија едир, анчаг Јаначағ долдуран стансијаларынын ишини Русија Федерасијасынын ганунверичилији низама салыр. Әкәр бу јөнәлдилмә ешидиләрсә дүшүнүрәм ки, нәтичәләр чыхарылачаг вә мүвәјјән тәдбирләр көрүлчәкдир.

Русија Президенти, Русија Федерасија һөкүмәти вә Дағыстанын рәһбәрлији автотранспорт нәғлијјатынын газ мүһәррик јаначағына кечрилмәсиндә марағлыдыр, Федерал вә республика сәвијјәләриндә мувафиг гәрарлар гәбул едилмиш вә тәдбирләр һәјәтә кечрилир. Бу башланғычлара әнкәнликләр тәрәдилмәсинә гаршы нәзарәт, даһили базарда нефт мөһсулларына стабил вәзижјәтин тәмин едилмәси үзрә һәрәкәтләр көрүлмәсинә ичра һакимијјәтинин аидијјаты олан органлары, о чүмләдән Русијанын Федерал Антин-һисар Хидмәти марағлы олмадырлар. Биз Дағыстанын јаначағ базарындаки вәзижјәтә нәзарәт едәчәјәк.

«Дағыстан» РИА

Зейнәб Дәрбәндли

Нечибә Илкин

Мәнә күсмәји өјрәт

Мәнә күсмәји өјрәт,
Дарыхым сәндән бир аз.
Баш гојум һәсрәтинә,
Ојаным, кәләндә јаз.

Чичәкләрин рәнкиндән,
Рәнк гатаг севкимизә.
Чәмәнләр дә бојаныб,
Һәсәд апаран бизә.

Мәнә күсмәји өјрәт,
Бир аз чыхым јадындан.
Сәнә мәктуб кәндәрим,
«Күсәјән гыз» адына.

Бүтүн сәтирләримин,
Үшүјән ганадына
Ахы «гiblәм» јазмышам,
Орда сәнин адына.

Күсүб барышан заман,
Мәнә кәлмәји өјрәт.
Галыб голларын үстә,
Мәнә өлмәји өјрәт.

Јухумда күсүб кедәним

Мәни чох инчидир күсүб кетмәјин,
Кими бағышлајым, нә һагла ана!
Дедијин сон кәлмә, сон вәсијјәти,
Кәл көнүл евимдә варагла ана!

Доғма билдикләрин јад олду мәнә,
Бир сојуг үз кими од олду мәнә,
Доғма јурдумуз да «ад» олду мәнә,
Кәл кимдән истәсән сорагла, ана!

Көрлә хәјалларым ачыб көзүнү,
Дөјүр кәһ башыны, кәһ да дизини,
Ушағлыг дүнјамда сәнли изими,

Кәзирәм әлимдә чырагла, ана!

Јалан күлүшләрим өмрүмү дәриб,
Доғмалар ичиндә олмушам гәриб,
Бир аңлыг јолуну мәнә дөндәриб,
Кәл мәни ағлајыб, гочагла, ана!

Даһа үмидләрим јолуну азыб,
Билмәдим бу бәхти ким белә јазыб,
Ешитсән өлмүшәм, гәбрими газыб,
Әлинлә үстүмү торпагла, ана!

Еј Дәмиргапы Дәрбәндим

Үмид јерим, аман јерим,
Арзулара күман јерим,
Мәндән севки уман јерим,
Шәрәфимдир бәрәм,

бәндим.

Еј Дәмиргапы Дәрбәндим.

Чох гәдимдир сәнин адын,
Хәјалы олмусан јадын,
Галандыр голун, ганадын,
Сәнин адына күвәндим.
Еј Дәмиргапы Дәрбәндим.

Сәндә нечә тарих јатыр,
Сәнә кәлән дәрдин атыр,

Сентјабр ајындан етибарән һансы ганунлар гүввәјә минәчәк

Сентјабр ајында Русија вәтәндашлары үчүн вачиб олан бир нечә ганун гүввәјә минәчәк- Дөвләт Думасынын сәдри Вјачеслав Володин вурғулады

О, 8 јашадәк ушаға гуллуғ етмәк үчүн хәстәлик мөзунјјәти һаггында гануну хусуси вурғулады. сентјабр 1-дән әсасән бу чүр хәстәлик мөзунјјәтләри јени бир шәкилдә өдәнилчәк: муавинәтин мигдары артыг иш тәчрүбәсиндән асылы олмајачаг вә орталама газанчын 100 фаизи олачаг.

Володинин сөзләринә көрә бу, ушағлы аиләләрә дәстәк олмағ үчүн ардычыл аддымдыр.

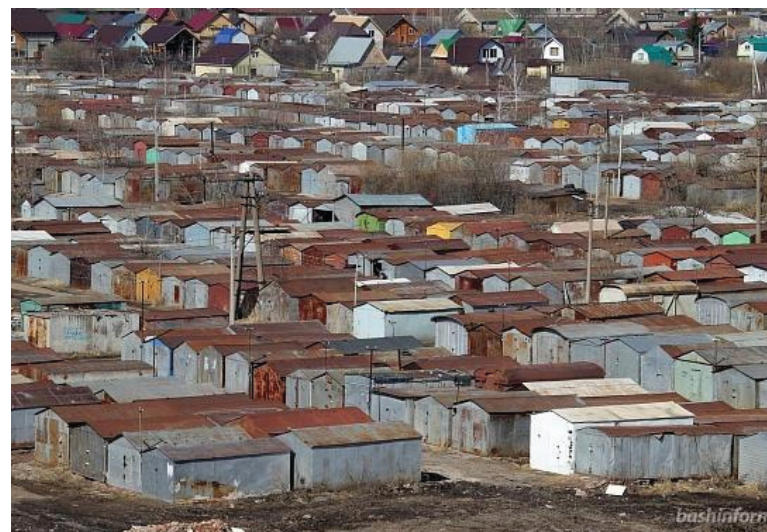
Спикер һәмдә гараж амнистиясы ганунун актуаллығыны да вурғулады. Инди рус вәтәндашлары узун мүддәт гаражларынын јерләшдији әразини шәхси мүлк кими рәсмиләшдирә билчәкләр.

мүмкүн олачаг.

Ганунлардан бири ичра ишләри үзрә өдәнишләрә аиддир-борчлуја өдәниш өдән ишәкәтүрән сахланылан пулу 3 күн әрзиндә мөһкәмә ичрачысы хидмәтинин депозит һесабына көчүрмәли олачагла.

Сентјабр ајындан етибарән јол камерасы тәрәфиндән гејдә алынған чәримәләр Дөвләт хидмәтләри вәситәси илә шикајәт етмәк мүмкүндүр. Шәбәкәсиз аптекләр онлајн мағазаларда дәрман сата билчәкләр-әввәлләр буну јалныз өлкәдә ән аз 10 аптека олан вә веб сајты олан шәбәкәләр едә биләрдиләр.

Тәләбәләр ејни анда бир нечә кодлашдырма алмағ,

Русијада даһа бир јенилик ваһид гумар тәнзимләјици ортаја чыхачаг. О интернет дә дахил олмагла ганунсуз букмәјкәрләри мүәјјән едәчәк вә онлар һаггында мәлуматы тәһлүкәсизлик гүввәләринә кәндәрәчәк. Бундан башга о Үмүрүсија идман федерасијалары вә идман лигаларына гумар тәшкилатларындан тутулан бүтөн һесабатлары сијаһыја алачаг.

Инди гумар ојунларыны јалныз информасија системинә гошулмагла тәшкил етмәк

икинчи илдән сонра тәһсил профилени дөјишдирмәк вә диқәр факултәләрә кечмәк имканы әлдә едәчәкләр. Аспирантлар үчүн диссертасијаларын мәчбури мұдафиәси кәри гајыдыр. Диқәр шәјләр арасында-малијјә мүштәриләрә мугавилә, хидмәтләр, рискләр һаггында там мәлумат вермәләри тәләб олуначаг. Әлилләр исә техники реабилитасија вәситәләри алмағ үчүн истифадә едилә билән електрон сертификат ала билчәкләр.

«Дағыстан» РИА

Диварларын һалај тутур,
Мән дә онлара бәләндим.
Еј Дәмиргапы Дәрбәндим.

Шаһ тахтымсан, шаһ әсәрим,
Сәнин гочағындыр јерим,
Сәндән доғур нәғмәләрим,
Сәндә бөјүдүм, өрәндим.
Еј Дәмиргапы Дәрбәндим.

Һәр Маһалын бир әсәрдир,
Әјри, үјри сәрбәсәрдир,
Көрән дејир, әчәб јердир,
Мән ешидиб, фәрәһләндим.
Еј Дәмиргапы Дәрбәндим.

Шаһ јурдусан, бәј јурдусан,
Һәмишә мәғрур дурмусан,

Өзүн бир нәһәнк ордусан,
Мән, адынала гүввәләндим.
Еј Дәмиргапы Дәрбәндим.

Билмәм ким анлады мәни,
Күләрәк гынады мәни,
Чохлары сынады мәни,
Нечә әләкдән әләндим.
Еј Дәмиргапы Дәрбәндим.

Зейнәбәм, сөз јаддашымсан,
Көз охшајан зәр, гашымсан,
Гүрурумсан, мәрд дашымсан,
Варлығын илә дилләндим.
Еј Дәмиргапы Дәрбәндим.

Јерсинин сөз усталары

Нүһүтдин Исмајлов

Бизи хилас едэн һәкимләре!

*Нә уадыр сәнин нәчиб сәнәтин!
Нә бөжүкүр сәнин али гүдрәтин!*

Илләр боју сән дүнјада нечә хәстә сағалтдын,
Нечә чаны өзраилин елләриндән гуртартдын,
Нечә кетмиш олан чана јенә дө чан гајтартдын,
Гаршында мән баш ејирәм, еј хиласкар, еј һәким!

Әсрләрчә сән ејрендин о тибб елмин јолларын,
Һәр јени бир хәстәлијин мүаличә сирләрин,
Инди Ковид-19-ла савашан о әлләрин,
Гој сағ олсун, гој вар олсун, еј федакар, еј һәким!

О әлләрин күмүшдән, һәм гызылдан
дејерлидир,
Бу бизимчин шүбһәсиздир, һәр инсана
бәллидир,
Илк аддымда сән анд ичдин, о һипократ
андыдыр,
Садиг ол кәл сән бу анда, еј сәнәткар, еј һәким!

Абдулгәдир Мүсафир
(Гәдирбәј Өмәров)

Һандадур
(Кәндимин тәлејинә)

Сән, еј әсрләр шаһиди, о әсрләр һандадур?
Кәлди кечди чох нәсилләр, о нәсилләр
һандадур?

Еј, једди мәсчидлү кәндим, еј мүдрикләр әләми,
О мәсчидләр, о мүдрикләр, о алимләр
һандадур?

Ганлу-гададу тарихин јолларындан кечмисән,
Сәјлә инди сәндән өтрү чан гојанлар һандадур?

Арпа, буғда бол верирди шумланан
һәр бир зәмин,
Торпағында тәр төкәнләр,
зәһмәткәшләр һандадур?

Мал-гара, гојун-гузујла нә долуду чөлләрин!
Сајсыз-һәсабсыз гојунлар, о нахырлар
һандадур?

Чәм идин бир әл кимик сән, пәракәндә олмусан,
Јерсинин јарсы галмышдыр, тәрк
едәнләр һандадур?
һәм чалан, һәм охујанлар, һәм шаирләр
мәсканы,
О шаирләр, о чаланлар, о ашыглар һандадур?

Мүсафирин дәрди чохдур, Аплаһа ејләр дуа:
«Әзиз кәндими учалдан доғру јоллар
һандадур?»

Тәәчүбләнирәм

Чох тәәчүбләнирәм мән инди бир парәләрә,
Кәлә дахилдә ола, уздә сә шаһзадәләрә,

Она бах ки, дүнән о дахмаја да мөһтач иди,
Инди сә сығышмајыр мәртәбәли ханәләрә,

Әјбәчәр, фырылдагчы, һәм дө
ки јалтаглар да бу күн
Истәјирләр чалышыб охшаја пәрванәләрә,

һаны о, гоч Короглу, һардадур Гагаһ Нәбиләр,
Дөврүмүзүн төләби вардур о мәрданәләрә,

Еј Мүсафир, диггәтли ол, екәр баша
кәлди фикир,
Гојма гачсын, јазкинән шер илә мејханәләрә.

Ај гага

- Бөјүк шәһәрә кетмисән, ај гага,
Ораларда нә көрмүсән, ај гага?

- Валлаһ, сәнә мән нә дејим, ај гәдеш,
Кәл киләј-күзар еләјим, ај гәдеш!

Бураларын башгадыр әләмәти,
Гәрибәдир довраһышы, адәти,
Үстү-башы, сачы, гашы, гамәти,
Индијәдәк чох көрмүшәм, ај гәдеш,
Амма белә көрмәмишәм ај гәдеш!

Мән, мәсәлән, тәәчүбләнирәм буна,
Инсанда мы һалга тахар бурнуна,
Бәзиләри охшајыр лап мејмуна,
Кәзләмејрим буну мән, ај гәдеш,
Кәзләримиз кизләдирәм, ај гәдеш!

Көрмәмишдим санки доғма баласын,
Гучағында инсан итин јаласын,
Ит дө гајытыб јалајыр јијәсин,
Бу шәјләрдән ијрәнирәм, ај гәдеш,
Кәзләримиз кизләдирәм, ај гәдеш!

Јекә гызлар јарымчылпаг кәзирләр,
Сигарети дишләриндә әзирләр,
Оғланлар да гыз кими бәзәнирләр,
Сырга јарашмаз оғлана, ај гәдеш,
Өзүнү киши сајана, ај гәдеш!

Бир дө көрдүн бир јана өтүшмәјә,
Башлајырлар марча-марч өпүшмәјә,
Чох чәтиндир буну баша дүшмәјә,
Чамаатдан утанмырлар, ај гәдеш,
Бир ғыраға чәкилмирләр, ај гәдеш!

Шәһәр, сәзсүз, мөһтәшәмдир, әзәлдир,
Бизим кәнддән хәјли-хәјли кәзәлдир,
Амма онун астары әјбәчәрдир,
Адәтмизә ујғун кәлмир ај гәдеш,
Биз дејәни шәһәр демир ај гәдеш!

Сабир Таибов

(«Мешәбәјиләр» поемасындан)

Илк бахышда о лап чох сакит иди,
Ишләјирди ади мүнәндис кими,
Анчаг вахт кетдикчә јахшы танынды,
Түлкү, фырылдагчы, кәләкбаз кими.

Башга лотулары гојуб архада,
Галхыб зирвәләрә ирәли кәдир,
Инди оғурлајыр әсла горхмадан,
Лоту-пудуја да башчылыг едир.

Прокурора деди сән ол депутат,
Горхма һеч бир шәјдән вә архајын ол,
Сәни дәстәкләрәм лазым олан вахт,
Сонра тәмизләрсән сәндә мәнә јол.

Депутат олараг инди прокурор,
Даим дәстәкләјир мүдиримизи,
О мүдир, мүдир ону – бир сөзлә,
Әл әли јујурмуш әлләр дө үзү.

Пәнчов Пәнчав
(Шүкүр Шихијев)

Мејхана

Кәнтүн үсти чирмә чириг булутду,
Булут кими синәм сөзлә дулутду,
Сөз сүрүнүб, сөһбәт өтүб солутду,
јохдур, өлүб чәнчәл Ашуг мөһләдә,
Сөз јеринә чәмчә, гашуг мөһләдә.

Кәлмәни дө, кәлмә узанмаз јалан,
Сөзләри ат тик-тикә јох, күндәлан,
Фикир кәрәк кәлмәдә вурсун папан
Сөз устасы арты голуб мөһләдә.
Инди итиб сәһнә, кулуб мөһләдә.

Әхлаг учуб, бәндә дүшән һал вар, а...,
Арвад әтәксиз сығылыб шалвара,
Тутсун ушаг нәдән, нәчәүр јалвара?
Тәһәрсүз, охшарсуз олуб мөһлә дө,
Бөјүк-кичик арсуз олуб мөһләдә.

Мәчнун олар әшгә мејли олмаса?
Ахмаг азалмазми Лејли олмаса?
Пул нәдир чибиндә артыг олмаса?
Искалати арпа, пәрунч мөһләдә,
Пул ејләди халги күлүнч мөһләдә.

Олмады һеч евдән алан диндириб,
Учди фәғир чамарчасын синдириб,
Утанмады «москивич»ә миндириб,
Узатдиләр, аз галами мөһләдә,
Ихтилати гузгалама мөһләдә!

Вағиф Меһди

Оғлум

һара гәдәм гојсан хош нијәтлө гој,
Фикрини һеч јанда аздырма, оғлум.
Дүз отур, дүз долан ел арасында,
Адына бир ләкә јаздырма, оғлум.

Һарда олдуғуну дүшүн, сал јада,
Гуруда итириб, кәзмә дәрјада.
Өз хејринә көрә фани дүнјада,
Өзкәсинә гују газдырма, оғлум.

Демә ки, һамыдан уча оласан,
Чалыш ел көзүндә сән учаласан.
Мөрдләрә өмрүндән өмүр чаласан,
Намөрдә бир дамла сыздырма, оғлум.

Киминсә өнүндә јарыма гәти,
Ахтар доғрулуғу кәз һәгигәти.
Ешидиб – билдијин сөзү-сөһбәти,
Истәдијин јана јоздурма, оғлум.

Вағифәм, чох кәздим дағда, аранда,
Һеч гејрәт көрмәдим ирадәсиз адамда.
Үшүсә әлләрин гарда-боранда,
Намәрдин одунда гыздырма, оғлум.

Баш редактор әвәзи
Т.Г. ӘЛӘКПӘРОВ

Мәсул катиб
А.Һ.МӘММӘДОВА

Шөбә редакторлары:
К.Г.БАБАЈЕВА
Р.М. МУСАЈЕВ

Мүхбирләр:
Һ.Һ. КӘРИМОВ
М.М.СЕЈИДОВ
Н.А.ГУЛИЈЕВ
Г.У. ӨМӘРОВ
Б.К. ПИРМӘҺӘММӘДОВ
Н.Р. МИРХӘМИДОВА

Еһм оператору
А.Ј.АФАКИШИЈЕВА

Баш мүһасиб
М. И.РӘНИМОВА

РЕДАКСИЈАНЫН
ВӘ НӘШРИЈАТЫН
ҮНВАНЫ:

368600, Дағыстан
Республикасы,
Дәрбәнд шәһәри,
Ленин күчәси, 37
тел.-факс (240) 4-73-59,
факс (240) 4-74-33
www.derbend.ru
(E-mail: gazetaderbend@mail.ru)
Телефонлар: баш
редактор 89894856030,
үмуми шөбә 89604204987

«Типографија-М» ММЧ-дә
чап едилиб.
Индекс 368600
Мәтбәәнин үнваны
Дәрбәнд шәһәри,
С.Гурбанов күчәси, 25
Телефон: 4-50-76

Гәзетин чапынын
кејфијјәти барәдә
мәтбәәјә мүрачиәт едә
биләрсиниз.

Рабитә, информасија
технолокијалары вә күтләви
коммуникасијалар саһәсин-
дә нәзарәт үзрә Федерал
хидмәт (Роскомнадзор).
Күтләви информасија
васитәләринин гејдијјаты
һағында
Шәһадәтнамә
ДР үзрә рабитә, инфор-
масија технолокијалары вә
Күтләви коммуникасијалар
саһәсиндә нәзарәт үзрә
Федерал хидмәт идарәси.
ПН № ТУ05-00428
21.05.2019 г.

Материалларда кәдән факт-
лар үчүн мөүллифләр мә-
сулијјәт дашыырлар. Мүәл-
лифләрин мөвгеји илә редак-
сијанын мөвгеји ујғун кәлмәјә
биләр.

Индекс: ПА-463
Чапа имзаланды:
02. 09. 2021.

Фактики олараг 9.30
Саат 10.00

Тираж 2000
Сиф. №